LAUSUNTO

Helsinki 1.10.2024

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Viite: HE 70/2024 vp

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveyspoliittinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on yli 240 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäseninä yli 70 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

Lisätietoja: erityisasiantuntija Minttu Ojanen, minttu.ojanen@soste.fi, p.050 462 3347
edunvalvontapäällikkö Anne Perälahti, anne.peralahti@soste.fi, p. 050 411 1734

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

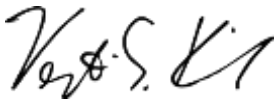

Vertti Kiukas
pääsihteeri

SOSTE Suomen sosiaali- ja terveys kiittää sosiaali- ja terveysvaliokuntaa kutsusta päästä kuultavaksi asiassa.

SOSTE on aiemmin todennut lausunnossaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun asetuksen muuttamisesta, että hallituksen esitys korottaa perusterveydenhuollon maksuja pääsääntöisesti 22,5 prosentilla ja erikoissairaanhoidon maksuja pääsääntöisesti 45 prosentilla vuoden 2025 alussa on kohtuuton. Asiakasmaksuja maksavat eniten pienituloiset ja paljon sairastavat, joten 150 miljoonan euron lasku lankeaa suurelta osin heidän maksettavakseen.

Ratkaisuna pientuloisten ahdinkoon on esitetty, että hyvinvointialueet jättäisivät perimättä tai alentaisivat myös tasasuuruisia terveydenhuollon maksuja. Asiakasmaksulain mukaan hyvinvointialueen on alennettava tai jätettävä perimättä sosiaalihuollon maksu ja tulosidonnainen terveydenhuollon maksu, jos periminen vaarantaa asiakkaan tai hänen perheensä toimeentulon tai lakisääteisestä elatusvelvollisuudesta huolehtimisen. SOSTE katsoo, että huojennuksen tai perimättä jättämisen tulisi koskea myös tasasuuruisia terveydenhuollon maksuja. Hyvinvointialueiden kamppaillessa talousvaikeuksiensa kanssa ei ole realistista odottaa, että hyvinvointialueet päättäisivät alentaa tai jättää perimättä pienituloisilta terveydenhuollon tasasuuruisia maksuja ilman lakisääteistä velvoitetta tai taloudellisia kannustamia.

Nyt käsittelyssä oleva lakiesitys heikentäisi entisestään hyvinvointialueiden autonomiaa ja mahdollisuuksia päättää asiakas- ja käyttömaksuista, koska asiakasmaksut huomioitaisiin etukäteen täysimääräisenä hyvinvointialueiden rahoituksessa. Kun samaan aikaan esityksen mukaan hyvinvointialueiden rahoituksen jäkikäteistarkistuksen omavastuuosuutta nostetaan, on selvää, että hyvinvointialueet asettavat sosiaali- ja terveydenhuollon maksut asetuksen sallimalle korkeimmaille tasolle. SOSTE muistuttaa, että Suomessa asiakasmaksut ovat jo lähtökohtaisesti korkeat muihin Pohjoismaihin ja moniin Euroopan maihin verrattuna.

Hyvinvointialueilta on arvioitu, ettei asiakasmaksujen todellinen maksukertymä todennäköisesti vastaisi laskennallista arviota maksujen tuotosta maksukattosäätelyn ja luottotappioden vuoksi, jolloin tulos olisi hyvinvointialuielle negatiivinen.

Esityksen mukaan vuonna 2029 rahoituksen jälkikäteistarkistuksessa otettaisiin huomioon enää 70 prosenttia kustannuksista. Hyvinvointialueiden tulot muodostuvat valtion yleiskatteellisesta rahoituksesta ja asiakasmaksuista, jolloin omavastuuosuus tarkoittaa käytännössä, että hyvivointialueiden täytyy säästää ja sopeuttaa. Suomessa käytetään tilastojen mukaan jo nyt vähemmän rahaa terveydenhuoltoon kuin muissa Pohjoismaissa.

SOSTE esittää vakavan huolensa, miten ihmisten lakisääteiset oikeudet sosiaali- ja terveyspalveluihin toteutuvat jatkossa. SOSTE muistuttaa, että perustuslain mukaan jokaisella on oikeus riittäviin sosiaali- ja terveyspalveluihin, minkä toteutumisesta

vastaa viime kädessä valtio. Hyvinvointialueiden rahoituksen vähentäminen ja asiakasmaksujen korotukset uhkaavat lisätä entisestäänkin eriarvoisuutta ja eri väestöryhmien välisiä terveyseroja.

Edellä esitetyillä perusteluilla SOSTE ei kannata hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta.